

Projekt záró beszámoló

Németh Attila

A projekt rövid története

A “Római filozófia és az irodalmi én” c. projekt két témaszám (128651/140006) alatt futott, munkahelyváltás miatt. Elnyerését követő kezdetekor (2018.09.01.) még az Eötvös Loránd Tudományegyetem munkatársa voltam, majd a Covid pandémia idején, 2020-ban elnyertem egy tudományos munkatársi állást az akkor még ELKH, immáron HUN-REN-nek nevezett kutatási hálózat Bölcsészettudományi Központjának Filozófiai Intézetben, ahol a későbbiekben a kutatás során létrejött eredményeknek is köszönhetően sikeresen habilitáltam és váltam tudományos főmunkatárssá. A projekt eredetileg tervezett ideje a pandémia miatt tolódtott ki és zárult 2024. 03. 31-ével.

A projekt összefoglalása

A kutatás egy alapkutatás, célja, hogy megvizsgálja az irodalmi én szerepét a római filozófiában, az önreflexív énkép fogalmi keretét a késő köztársaság és kora császárkor gondolkodásában. Alapkérdése a latin nyelvű filozófiai gondolkodás hatása az önreflektív énkép fogalmi kereteire irányult, azaz arra, hogy az egyes irodalmi formák és műfajok alkalmazása a kor filozófiai műveiben miként járult hozzá az emberiség egy olyan általános filozófiai fogalmának a megjelenéséhez, amely képes volt átfogni az etnikai, faji, osztály és társadalmi státusz különbségeit Rómában. Jelentősége és újszerűsége kontextus-központú megközelítésmódjában áll, amelynek hatása abból is jól látszik például, hogy a 2023-ban Q1-es folyóiratokban, nyomtatásban is megjelent tanulmányokat 2024 februárjától már hivatkozta a *Stanford Encyclopedia of Philosophy* [Seneca](#) szócikke, amelyet az egész angolszász és észak-amerikai felsőoktatásban és tudományos világban gyakran használnak, azaz ezek a hivatkozások is előrevetítik a kutatás várható impakt faktorát és nemzetközi hasznosulását. A kutatás a munkatervvel összhangban valósult meg, eredményei a vállaltnál bőségebbek, ezért a vezető kutató sikeresnek ítéli meg a projektet.

A projekt részletes beszámolója

A kutatás három magyar és három angol nyelvű tanulmány, valamint egy angolul írt monográfia megírását, ezen túl pedig egy workshop megszervezését, valamint a társadalmi hasznosulást elősegítendő, egy kiállítás megszervezését vállalta. Ezzel szemben a kutatás ideje

alatt öt magyar nyelvű cikk jelent meg, (plusz egy megjelenés előtt áll, várhatóan az idei év első felében még kiadásra kerül), továbbá hat angol tanulmány jelent meg és öt még kiadásra vár.

A monográfia szerkesztetlen kézírata elkészült – ami az első beszámolómmal összhangban (“a megírt cikkek, kötetfejezetek, valamint a megtartott előadások mind a pályázat kutatási tervének és a pályázat négy évnél ideje alatt megírandó monográfiának az alapjait képezik”) még további munka tárgyát képezi. A tervezett módon felvettem a kapcsolatot a Cambridge University Press egyik sorozatának, az *Elements in Ancient Philosophy* felelős szerkesztőjével, James Warren-el, hogy a kézirat szerkesztett változatának leadását javasoljam, amire pozitív választ kaptam, de a formális ‘proposal’-al még nem készültem el, először a sorozat formai elvárásainak megfelelően szeretném megszerkeszteni a rendelkezésre álló anyagot, mert szerződést lényegében a leadott kézirat tükrében hajlandóak csak biztosítani.

A vállalt, egy workshop helyett kettőt szerveztem, egyet [online](#), egy [jelenléti](#), mindegyik eseménynek egy-egy társszerkesztett nemzetközi kötet lesz a végeredménye, egy Bloomsbury OA, szerződött, ami 2025-ben fog megjelenni (ld. lentebb Szerk. Köt. I), és egy Brill kötet, ami még nem szerződött a Brill szokásos eljárásrendjének tükrében, de az egyik szerzőnk a *Philosophia Antiqua* felelős szerkesztője Frans De Haas, aki a kötetet lehetőségét felvetette, rendkívül bizakodó a leadott ‘proposal’ és természetesen a workshop tükrében (ld. lentebb Szerk. Köt. III).

A két workshop-ból organikusán kinövő szerkesztett köteteken túl meghívást kaptam egy harmadik kötet szerkesztésébe is, ami a projekt külföldi disszeminációs előadási tevékenységének köszönhető, és ami egy 250.000 szavas, hatalmas, átfogó kötet lesz a Routledge kiadó, *Rewriting the History of Philosophy* sorozatában (ld. lentebb Szerk. Köt. II).

A múzeumi kiállítás a Covid pandémia miatt sajnos lehetetlennek bizonyult, de a kutatás társadalmi hasznosíthatóságának érdekében is, nemzetközi együttműködésben létrehoztam egy fórumot – *Forum of Hellenistic and Roman Philosophy* –, ami egy olyan network, ami a kutatás szélesebb témakörének szakembereit hozza össze egy-egy előadáson, online, a világ szinte minden részéről – a kiválasztott kezdési időpont miatt Észak-Amerika nyugati partjaitól Európa keleti széléig terjedő időzóna különbségek ellenére is követhetőek az előadások jelenidőben. Az előadásokon a szakma nemzetközi kiválóságai adnak elő, amelyek ingyenesen bárki számára elérhetőek, és mivel a kérdések és válaszok szekció teljesen demokratikusan működik, így ez a platform lehetőséget biztosít minden kérdezni vágyó közönségnek is általános vagy specifikus ismeretei bővítésére az előadások meghallgatásán túl, amelyek pedig szorosan kapcsolódnak a kutatás tárgyához.

A kutatás Seneca leveleihez kapcsolódó részének felismeréseként két hónapos ösztöndíjat nyertem el a Center for Hellenic Studies, Harvard University kutatóközpontjában, ami lehetőséget teremtett a projekt észak-amerikai disszeminációjára is – az ún. Ivy League top amerikai egyetemei közül kettőn tarthattam előadást, valamint résztvevőként jelen lehettem egy amerikai Lucretius konferencián a Chicago-i egyetemen Prof. David Konstan (NYU) meghívásának köszönhetően. Munkám jelentőségének elismeréseképpen további egy éves, nem-ösztöndíjas affiliációban részesített a Center for Hellenic Studies, Harvard University kutatóközpontja mint Fellow in Ancient Philosophy, ami lényegében egy éves hozzáférést jelentett az online adatbázisaikhoz, ami nagyban segítette a munkámat és a projekt sikerre vitelét.

Legfőbb eredmények éves bontásban

2018. 09. 01

Publikáció (NKFI támogatás feltüntetve)

- (1) “Németh on Hammerstaedt, Morel, Güremen, Diogenes of Oinoanda Epicureanism and Philosophical Debates” BRYN MAWR CLASSICAL REVIEW 2018.01.08 p. N/A Paper: <http://www.bmcreview.org/2018/01/20180108.html> (2018)

Előadás

- (a) November 16, 2018 Eötvös Loránd University: ‘Seneca and the Secret Censor’.

2019

Publikáció (NKFI támogatás feltüntetve)

- (2) “Seneca és a titkos cenzor” in: ÓKOR: FOLYÓIRAT AZ ANTIK KULTÚRÁRÓL 18 : 1 pp. 42-49. , 8 p. (2019)

Előadások

- (b) February 15, 2019 University College London: ‘The Epicureans on Teleology and Freedom’
- (c) May 2, 2019 Princeton University: ‘The Metaphors of *Conscientia* in Seneca’s Epistles’
- (d) May 9, 2019 Harvard University: ‘The Metaphors of *Conscientia* in Seneca’s Epistles’
- (e) December 16, 2019 Eötvös Loránd University: ‘Seneca’s Philosophy of Mind’

2020

Co-Founder and Initiator of the *Forum of Hellenistic Philosophy*, [website \(www.forumhellenisticum.com\)](http://www.forumhellenisticum.com).

Publikációk (NKFI támogatás feltüntetve)

- (3) 'Epicureans on Teleology and Freedom' – *The Routledge Handbook of Hellenistic Philosophy*, Kelly Arenson (ed.), London/ New York: Routledge, 2020.
- (4) 'Németh on Arenson, Health and Hedonism in Plato and Epicurus, London; New York: Bloomsbury, 2019' – *Bryn Mawr Classical Review*, 2020.
- (5) 'Atoms and Universals in Epicurus' – *Atomism in Philosophy: A History from Antiquity to the Present*, Ugo Zilioli (ed.), London: Bloomsbury, 2020. 11. 12.
- (6) 'A lelkiismeret fogalma Seneca morálpaszichológiájában' – *Elpis*, 2020/1, Steiger Kornél Festschrift.
- (7) "Az epikureus univerzálékról" *MAGYAR FILOZÓFIAI SZEMLE* 64 : 3 pp. 11-32. , 22 p. (2020)

Előadások

- (f) 'Seneca és a narratív én' – BTK, 2020. 04. 28. – online (álláspályázat előadás)
- (g) 'Az epikureus univerzálékról' – BTK, 2020.10.06 – online
- (h) 'Seneca és a lelkiismeret metaforái' – BTK, 2020. 11. 24 – online

2021

Publikáció (NKFI támogatás feltüntetve)

- (8) „Seneca platonizmusa: a halál mint transitus” In: Laki, János (szerk.) A megtestesült elme a filozófia történetében Budapest, Magyarország : Akadémiai Kiadó (2021) pp. 45-65. , 20 p.

Schmal Dániellel közösen megszerveztünk egy online konferenciát, „[Ancient and Modern Selves: Tension or Complementarity?](#)” címmel, amelyből nemzetközi kötet készül:

Szerkesztett kötet I:

- Németh, A. and Schmal, D. (eds.) *The Self in Ancient and Early Modern Philosophy*, London: Bloomsbury, 2025 – Gold Open Access.

Megjelenésre váró *publikációk* (NKFI támogatás feltüntetve)

- (9) ‘Democritus on colours and colour perception’, *accepted and forthcoming* in Ierodiakonou, K. and Decaix, V. (eds.) *Colour Theories from Democritus to Descartes*, London / New York: Routledge.
- (10) ‘Musonius on exile and free speech’, *accepted and forthcoming* in Sellars, J. and Gloyn, L. (eds.) *The Brill Companion to Musonius Rufus*, Leiden / Boston: Brill.

Előadások

- (i) October, 19, 2021 Institute of Philosophy, RCH, Budapest. *In Dialogue with the Classical Traditions*. Workshop. ‘Letters from Oinoanda’
- (j) October, 21-22, 2021 Université Paris 1 Panthéon-Sorbonne, *Le statut ontologique des couleurs en philosophie ancienne et médiévale*. [Workshop](#). “Democritus on colours and colour perception” – invited.

2022

Publikáció

- (11) ‘Seneca and the Narrative Self’, *The British Journal for the History of Philosophy*, 2022, 1-22, [online](#).

Megjelenésre váró *publikációk* (NKFI támogatás feltüntetve)

- (12) ‘Diogenes of Oenoanda and the Epicurean Epistle Tradition’ – *accepted and forthcoming* in Masi, F., Morel, P-M. & Verde, F. (eds.) *Epicureanism and Scientific Debates. Antiquity and Late Reception*. Vol. 2, Leuven, Leuven University Press, 2024.

Szerkesztett kötet II:

- Blank, A. and Németh, A. (eds.) *Esteem and the Self in the History of Philosophy*, London / New York: Routledge, 2025/2026 – in the [Rewriting of the History of Philosophy](#) series.

Előadások

- (k) February, 16-18, 2022, University College London, *London Ancient Science Conference*. [Conference](#). ‘Democritus on the Atomic Shapes of White and Black’
- (l) *Uno ore. Száműzetés, nyelv és identitás* ELTE, [Aeneis konferencia](#)
- (m) Pécs, MÓK, „Epikureus levelek”.
- (n) May 30-June 1, 2022, University Ca’ Foscari of Venice, *Science and ancient debates: a new approach towards towards Epicureanism*. Conference. ‘The Epicurean Epistolary Tradition’

- (o) June 27-July 1, 2022, 7th Biennial International Association for Presocratic Studies Conference, Delphi. ‘Democritus on Atomic Shapes’
- (p) October 17-21, 2022, Centre for Classical Studies of the School of Arts and Humanities of the University of Lisbon, *Seneca 2022*. Conference. ‘Seneca and the Narrative Self’

2023

Publikációk (NKFI támogatás feltüntetve)

- (10) ‘Seneca and the Narrative Self’, *The British Journal for the History of Philosophy*, 2023, 1-22, in print: 2023, Vol. 31, Issue 5, 845-865.
- (13) ‘The Metaphors of *Conscientia* in Seneca’s *Epistles*’, *Mnemosyne*. 2021, 1-29; 76, 2023, 258-286 [in print](#).
- (14) Oinoandai Diogenész levelei az epikureus hagyományban KELLÉK : 69 pp. 39-54. , 16 p. (2023)

Megjelenésre váró *publikációk* (NKFI támogatás feltüntetve)

- (15) ‘Death as *transitus* in Senecan philosophy’, *accepted and forthcoming* in Cristina Pimentel, Nuno Simões Rodrigues, Ricardo Duarte (eds.).
- (16) ‘Lucretius and the Epicurean Self’ – *accepted and forthcoming* in Németh, A. & Schmal, D. (eds.) 2025.

Hangai Attilával közösen szerveztünk egy jelenléti, nemzetközi konferenciát [Aristotle on self-awareness and his influence](#) címmel, amelyből szerkesztett kötet készül.

Szerkesztett kötet III:

- Hangai, A. and Németh, A. (eds.) 2025/26. *Unity and Self-Awareness in Perception: Ancient Receptions of Aristotle’s De Anima 3.2*, Berlin, [De Gruyter Brill](#), – in the *Philosophia Antiqua* series.

Előadások

- (q) ‘Seneca and the Temporal Modality of Self-Awareness’, May 31, 2023
[Aristotle on self-awareness and his influence](#)
- (r) June 8, 2023, Royal Holloway, University of London, *Symposium in Honour of Anne Sheppard and Boris Rankov*. ‘Lucretius and the Epicurean Self’

2024

Prágai tanulmányút, monográfia konzultáció.